

III. NEMZETKÖZI HITVALLÓ SZENT MAXIMOS MŰHELY-KONFERENCIA

Online, 2022. február 3–4.

CSÁSZÁRNÉ GUTH BERNADETT

Az eredetileg offline eseménynek tervezett III. Nemzetközi Hitvalló Szent Maximos Műhelykonferencia 2022. február 3-án és 4-én valósult meg online (Zoomon keresztül) a KRE BTK Szabaddölcészet Tanszékének és a Belgrádi Egyetem Filozófia és Társadalomtudományi Intézetének szervezésében. A konferencia vezértémája Maximos *Capita de charitate (Fejezetek a szeretetről)* c. munkája volt, melyben a szerző négyszer száz aforizmat tartalmazó gyűjteményben foglalta össze a „szent atyák” legfontosabbnak ítélt tanításait a szeretetről. A két nap alatt összesen tíz, egyenként húszperces előadás hangzott el, és mindegyiket tízperces diskusszió követte.

A első napon a köszöntő beszédet Ft. Orosz Atanáz, Miskolc megyéspüspöke tartotta francia nyelven. Az ezt követő első előadás szintén franciául hangzott el, melynek keretében Pascal Mueller-Jourdan (Université Catholique de l'Ouest, Angers) ismertette igazságosság és szeretet viszonyát az Evagrios tanítványai által írott afroizma-gyűjteményekben, *Justice et charité à la lumière des Chapitres des disciples d'Evagre* címen.

A következő, *The Concept of Judgement in Maximus* c. angol nyelvű előadást Görfölv Tibor (PPKE) tartotta. Először is bemutatta az isteni ítélettel kapcsolatos problémákat a kortárs katolikus gondolkodásban, majd a *Fejezetek a szeretetről* datálási nehézségeiről beszélt. Ezután áttért az isteni ítéletnek Evagrios Pontikos szemzőgéből való értelmezésére, ezt követte a maximosi koncepció ismertetése, amely az evagriosinak mindegy újragondolásaként fogható fel. A továbbiakban az előadó beszélt az ítéletnek a tudással, a Fiúval, valamint az aszketizmussal való kapcsolatáról Maximos rendszerében.

Ezután Aleksandar Djakovac (Универзитет у Београду – Belgrádi Egyetem) *Love as an Eschatological Way of Existence in Saint Maximus the Confessor* c. prezentációját hallhattuk szintén angol nyelven. A szerb kolléga témáját több maximosi forrásból származó szöveghely elemzésével fejtette ki. Először az isteni személyek lényeg szerinti egységéről és a létezés módja szerinti hármasságáról beszélt. Ezután rátért az isteni szeretetre, amely minden emberre egyformán kiterjed, és egyedülként képes arra, hogy az embert átistenítse. Isten jó és szenvedélyektől mentes, maga

a szeretet, az ember ezzel szemben bír hibás és irracionális mozgásokkal, ezekben áll maga a rossz, ami valódi léttel nem rendelkezik. A fájdalom megtapasztalása által azonban felismerhetjük, hogy amit megszerettünk, az nem valódi, és ezáltal visszaírányíthatjuk képességeinket a valóban létező felé.

Az első nap utolsó előadójaként Vassányi Miklós (KRE) szólalt fel, angol prezentációja a *The 'Ontological Prayer' and its Potential Sources in Maximus'* Capita de charitate címet kapta. Az előadás bevezetése szerint az ima felfogható egyrészt eszközként, valamint célként. Ezután a maximosi ontológiai imádság lehetséges forrásai kerültek bemutatásra, úgymint Evagrius Pontikos, Pseudo-Makarios, a „Perzsa Bölcs”: Aphraht vagy az anonim szír prédikáció-gyűjtemény, a *Liber graduum*. Az előadó szerint nem elképzelhetetlen, hogy a késő antik szír monasztikus tradíció hatást gyakorolt Szent Maximos ontológiai imádság-ideáljára. – Az első nap második felében, egyúttal annak zárásaként a *Subsidia Maximiana* sorozat (Brepols) szerkesztőbizottsági ülése zajlott le.

A második nap köszöntő beszédét Ft. Balog Zoltán püspök (Magyarországi Református Egyházi Zsinat lelkészi elnöke) mondta el magyar nyelven, Pásztori-Kupán István (KRE BTK) angol tolmácsolásával a külföldi résztvevők számára. A püspök úr kifejezte nagyrabecsülését a konferencia szervezői felé, és méltatta együttműködésüket, emellett személyes élményeket és teológiai reflexiókat osztott meg a hallgatókkal.

Az első előadó Torstein Tollefsen (Universitetet i Oslo – Oslói Egyetem) *The Meaning of Detachment in St Maximus' Idea of Spiritual Development* címmel tartotta meg angol nyelvű beszédét. Tollefsen professzor a sztoikus szenvedélyelmélettel kezdte prezentációját, majd Maximosra áttérve említette annak platóni eredetű triadikus lélekmodelljét, valamint a szenvedélyekről és a szenvedélymentességről alkotott nézeteit. Ezután a bűnök és az erények kerültek szóba, előbbieket mint a dolgokhoz fűződő, Istent nélkülöző kapcsolatok következményei. Az erények pedig, mint pl. a megkülönböztetés képessége vagy a szenvedélymentesség, az Isten és teremtményei iránti szeretetben kulminálnak. Fontos gondolat, hogy mivel Isten jelen van mindenben, amit alkotott, így a teremtés minden tagja értékkel bír, emiatt a szeretet a hozzájuk való leghelyesebb viszonyulás.

A következő angol előadást Filip Ivanović (Univerzitet Donja Gorica – Donja Gorica Egyetem, Podgorica) prezentálta *Self-Transformation and Love* címmel. A beszélő először ismertette az előtte szóló által is szóba hozott háromosztatú lélekmodelljét, amely a vágyakozó, az indulatos és az értelmes részekből áll. Majd kiemelte, hogy a három rész rendeltetésszerű használata – tehát a két szenvedélyes rész alárendelődése a racionális résznek – a szenvedélyektől való megszabaduláshoz és a lélek transzformációjához vezet. Helytelen működésük pedig a dolgokhoz való természetellenes ragaszkodással áll kapcsolatban, ami a bűnbeeséssel vette kezdetét. A tökéletes szeretet – amely a szeretet kettős parancsát foglalja magában – viszont megtisztítja a lelket, ezáltal felkészíti az elmét az Istenhez vezető útra, valamint visszaállítja az ember eredeti, igaz állapotát, önvalóját.

A következő előadó, Claire Cachia OSB (Université Catholique de l'Ouest, Angers) *La lecture du sermon sur la montagne (Mt 5-7) dans les Centuries sur la charité de Maxime le Confesseur* cím alatt mutatta be Maximos értelmezését a hegybeszéd-ről. A hegybeszéd Maximos e műve számára referenciaszöveg, mivel erre alapozza aszkétikus tanításait, illetve itt találja meg a szeretet megalapozását is. A szeretet Maximos szerint a természetes mozgás, amelyet Isten eleve „kódolt” a természetbe; és ugyanakkor Krisztus megváltó művének megvalósítása is. Máté evangéliumának olvasása így végső soron arra vezeti rá a Hitvallót, hogy az aszkétikus morált alárendelje a teremtő gondviselés misztikus megértésének.

Ezután Vladimir Cvetković (Belgrádi Egyetem) *Maximus the Confessor's Centuries on Charity 2. 26-30: When Dionysius the Areopagite met Gregory the Theologian* c. angol nyelvű előadását hallhatták a résztvevők. A prezentáció azt a problémát igyekezett körüljárni, hogy Isten egyedüliségének koncepcióját miért inkább a Szentháromság egységével, nem pedig az isteni lényeg egyedüliségével biztosította a Hitvalló. Az előadó többek között kiemelte, hogy Maximos krisztológiai kontextusban dolgozta ki a Szentháromságról alkotott nézeteit, valamint hogy a szent felfogásában a Szentháromság a kulcs a valóság szerkezetének megértéséhez. Előadásának fontos része volt továbbá, hogy közelítette egymáshoz Maximos, Dénes, valamint Nazianzosi Gergely releváns nézeteit.

Az ebédszünet után az eredetileg tervezett négy előadásból kettőt hallhattunk; Romilo Aleksandar (Knežević Nis-i Egyetem) és Bara Péter (ELKH, Szeged) prezentációi ugyanis betegség miatt sajnálatos módon elmaradtak.

Boros Gábor (KRE BTK) *The Divine Love Becoming Secular: Maximus the Confessor to Spinoza and Further* című angol előadása következett a sorban. Eszerint Spinoza intellektuális típusú szeretetfogalma eltér a maximosi egyesüléskoncepciótól. Azonban a folytatásból kiderült, hogy mégis találhatunk közös pontot kettejük szeretettel kapcsolatos meglátásai között, amennyiben Spinoza egyik szeretetdefiníciója az egyesüléskoncepcióhoz közelít, annak ellenére, hogy a filozófus főként annak intellektuális aspektusát hangsúlyozza. A köztük fennálló legnagyobb különbség e téren pedig az, hogy Spinozánál hiányzik a Maximosnál meglévő monasztikus aspektus.

A nap, illetve a konferencia záró előadását Katharina Kaska (Österreichische Nationalbibliothek) tartotta angolul, *The Manuscript Tradition of Cerbanus' Translation* címen. A prezentáció a *Fejezetek a szeretetről* Cerbanus-féle latin fordításának kézirati hagyományát követte nyomon. Az előadó amellet, hogy térképeken mutatta be a megtalált szövegek lelőhelyeit, magukról a kéziratokról készült fotókkal is színebbé tette beszédét.

A kétnapos nemzetközi konferencia záróbeszédét a program két fő szervezője: Leonas Alex (KRE BTK), valamint Vladimir Cvetković mondták el, akik nemcsak az elhangzott előadásokra reflektáltak, hanem a jövőbeni együttműködésről és a következő, ezúttal Belgrádba tervezett konferencia lehetséges témájáról is szót ejtettek.